

Nr 54

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner angående restitution av skatt å bensin för vissa motordrivna fordon inom jordbruksnäringen och industrin.

Till bevillningsutskottet har hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 7 av fru *Nilsson* samt II: 13 av herrar *Ericsson* i Näs och *Andersson* i Björkäng, vari hemställt, »att riksdagen måtte besluta, att restitution med belopp, som kan finnas lämpligt, må beviljas av skatt för bensin, som användes till drift av självgående skörde-tröskor och hjälpmotorer till skördetröskor, samt bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet härmed förordna om restitution av sådan skatt»;

2) de likalydande motionerna I: 317 av herr *Magnusson* samt II: 236 av herrar *Cassel* och *Svensson* i Krokstorp, vari hemställt, »att riksdagen måtte besluta att restitution av bensinskatt skall utgå för självgående bensin-driven skördetröska i enlighet med vad som gäller för bensindrivna traktorer inom jordbruket»; ävensom

3) de likalydande motionerna I: 439 av herr *Hagberg m. fl.* och II: 249 av herr *Edström*, vari hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning angående utvidgning av rätten till restitution av skatt för bensin, som förbrukas av industriföretag annorledes än såsom drivmedel för fordon, som trafikerar allmänna vägar.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framförda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionerna II: 13, II: 236 och II: 249.

I enlighet med utskottets hemställan i memorial nr 47 har riksdagen vid vårsessionen beslutat att till höstsessionen uppskjuta behandlingen av de föreliggande motionerna.

Gällande bestämmelser m. m.

Bestämmelser om skatt å bensin är upptagna i förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit. Bensinskatten utgår för till riket införd och här tillverkad bensin samt uppbäres vid importen resp. vid tillverkningsstället. Skatten — som ursprungligen utgick med 6 öre för liter och därefter successivt höjts — har sedan den 1 juli 1954 utgjort 32 öre för liter.

Det må anmärkas, att enligt förordningen den 5 mars 1948 (nr 81) om tilläggsskatt å bensin uttogs — utöver då gällande bensinskatt av 18 öre för liter — från och med den 1 april 1948 *tilläggsskatt* å bensin med 27 öre för liter. De i 1929 års förordning meddelade bestämmelserna rörande skatt å bensin tillämpades jämväl i fråga om tilläggsskatten. Genom förordning den 2 juni 1950 (nr 414), som trädde i kraft den 1 januari 1951, fastställdes den särskilda skatten å bensin enligt 1929 års förordning till 25 öre för liter. Samtidigt upphävdes nyssnämnda förordning den 5 mars 1948 (nr 81) om tilläggsskatt å bensin.

Rätten till restitution av skatt å bensin regleras i 5 § 1929 års förordning. Enligt vad i nämnda paragraf stadgas må restitution av skatt åtnjutas i följande fall, nämligen

a) för bensin eller motorsprit, som utföres till utrikes ort eller svensk frihamn;

b) för bensin eller motorsprit, som med eller utan tillsats av annat ämne användes för framdrivande av tåg eller fordon å järnväg eller av luftfartyg, härunder inbegripet start av icke motordrivet flygplan, eller av motorbåt vid yrkesmässigt utövande av fiske;

c) för bensin eller motorsprit, som vid tillverkning av motorer användes för avprovning av motorer å provbädd eller å annan dylik anordning utan att därvid transportmedel framföres; samt

d) för bensin, som med eller utan tillsats av annat ämne användes för annat tekniskt ändamål än motordrift.

I 6 § 1929 års förordning föreskrives bl. a., att restitution enligt 5 § må åtnjutas allenast i den omfattning och på de villkor Konungen bestämmer, samt att — där beträffande förbrukning av bensin inom viss näringsgren ur kontrollsynpunkt eller eljest på grund av särskilda omständigheter hinder möter mot restitution — Konungen äger föreskriva, att i stället återbäring skall ske sålunda, att visst med hänsyn till beräknad förbrukning bestämt belopp skall efter förordnande av Konungen eller myndighet, som Konungen bestämmer, användas för näringsgrenens främjande.

I kungörelsen den 26 juni 1948 (nr 370) med tillämpningsföreskrifter till förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit har Kungl. Maj:t meddelat närmare bestämmelser angående återbäring av sådan skatt. Sålunda stadgas i sagda kungörelse bl. a., att i de under b) — d) omnämnda fallen — förutom såvitt angår bensin eller motorsprit, som användes vid yrkesmässigt utövande av fiske — vederbörande förbrukare i regel äger rätt till restitution med skattens hela belopp. I 5 § nämnda kungörelse föreskrives emellertid att sådan restitution icke må åtnjutas för mindre myckenhet än 500 liter för varje kvartal. Beträffande återbäring av skatt å bensin eller motorsprit, som användes för framdrivande av motorbåt vid yrkesmässigt fiske, skall enligt 9 § samma kungörelse gälla vad Kungl. Maj:t och riksdagen därom för varje budgetår beslutar. Enligt 7 § skall kostnaden för kontrollen över restitutionen bestridas av den som begagnar sig av rätten till restitution.

Av det anförda framgår att i 1929 års förordning icke finnes upptagen någon bestämmelse om rätt till restitution av skatt för bensin som användes till bensindrivna redskap vid jordbruket. Vid skilda tillfällen har emellertid riksdagen bemyndigat Kungl. Maj:t att medgiva restitution av skatt å bensin som förbrukats vid jordbruket till bensindrivna traktorer. En närmare redogörelse härför lämnas nedan.

Frågan om restitution av skatt för bensin, som användes inom jordbruket

Frågan om lättnader i beskattningen av bensin, som förbrukas inom jordbruket, har vid åtskilliga tillfällen varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Av vad därvid förekommit må här framhållas, att 1948 års riksdag — som beslöt en höjning av bensinskatten från 18 öre till 45 öre per liter från och med den 1 april 1948 genom uttagandet av en tilläggs-skatt av 27 öre per liter — bemyndigade Kungl. Maj:t att förordna om restitution av t i l l ä g g s s k a t t e n å sådan bensin, som förbrukats vid jordbruket till bensindrivna traktorer under tiden den 1 april 1948—den 31 mars 1949. Sedermera har 1949 och 1950 års riksdagar lämnat liknande bemyndiganden för tiden den 1 april 1949—den 31 december 1950.

Med stöd av dessa bemyndiganden har restitution beviljats med 27 öre per liter under den tid bensinskatten utgått med 45 öre per liter. Restitutionerna har handhåfts av statens livsmedelskommission resp. statens jordbruksnämnd.

Sedan särskilda sakkunniga — 1948 års restitutions-sakkunniga — tillkallats för utredning av frågan om rätt till restitution av skatt för bensin, som användes bl. a. vid jordbrukets drift, avgav nämnda sakkunniga den 30 november 1949 förslag i ämnet. Enligt förslaget skulle restitution beviljas jordbrukare av skatt för bensin, som användes d e l s för motordrivna dragfordon eller andra motorer, nämligen traktor, dragbil (epatraktor), biltraktor (jeep), jordfräs, självgående skördetröska och täckdikningsmaskiner samt motor till skördetröska och mjölkkningsmaskin d e l s o c k vid start av fotogentraktor eller dragbil. Härjämte föreslog de sakkunniga riktlinjer för restitutionsbeloppens beräkning. Sakkunnigförslaget, som under remissbehandlingen rönt stark kritik med hänsyn till det invecklade restitutionsförfarandet, har hittills icke föranlett vidare åtgärder.

Spörsmålet om restitution av skatt å bensin, som användes inom jordbruket, upptogs sedermera av 1951 års utredning rörande beskattningen av motorfordonstrafiken. Med skrivelse den 30 oktober 1952 överlämnade utredningsmannen en promemoria med förslag till en provisorisk lösning av frågan. Promemorian lades, efter remissbehandling, till grund för propositionen nr 20 till 1953 års riksdag. Med bifall till denna proposition bemyndigade riksdagen Kungl. Maj:t att — i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna grunder — förordna om restitution av skatt

för sådan bensin, som under åren 1953 och 1954 förbrukats vid jordbruket till bensindrivna traktorer. Den sålunda beslutade restitutionen avsåg schablonmässigt fixerade belopp om 275 kronor för år 1953 och 300 kronor för år 1954 samt utgick individuellt till ägare av bensindriven gummihjulstraktor under förutsättning att traktorn till väsentlig del använts vid jordbruksdrift. De sålunda medgivna restitutionsbeloppen hade avvägrats så, att de i stort sett skulle motsvara fem sjättedelar av den bensinskatt, som beräknats belöpa på den genomsnittliga bensinförbrukningen per år för en traktor, använd på en brukningsdel av 10—20 hektar. Vid denna avvägning hade beaktats, att traktorerna borde beskattas för den bensin, som förbrukades vid körning på väg. Genom beslut den 17 april 1953 uppdrog Kungl. Maj:t åt statens jordbruksnämnd att ombesörja restitutionen.

I sitt den 4 november 1953 dagtecknade betänkande med förslag till beskattning av motorfordonstrafiken (SOU 1953:34) behandlade 1951 års utredning rörande beskattningen av motorfordonstrafiken i ett särskilt avsnitt olika frågor om restitution av bensinskatt. Utredningen föreslog, såvitt nu är i fråga att den schablonmässiga restitutionen av skatt för bensin till de bensindrivna traktorerna skulle tills vidare bibehållas, dock med höjning av restitutionsbeloppet till 325 kronor.

I fråga om restitutionsbeloppets avvägning må här återgivas följande uttalanden av nyssnämnda utredning:

I samma mån som antalet traktorer vid jordbruket ökats och häststammen reducerats har körning med traktor på väg blivit mera vanlig än tidigare varit fallet. Jordbrukets traktorer utnyttjas numera för körning på väg med släpfordon (t. ex. vid bettransporter) i en utsträckning som i och för sig gör det ur vägtekniska synpunkter motiverat, att även jordbrukets traktorer bidra till täckande av kostnaderna för vägväsendet. Denna synpunkt har visserligen beaktats då 1953 års riksdag fastställde det schablonmässiga restitutionsbeloppet för år 1954 till 300 kr., men vid en än mera utvidgad användning av traktorer vid jordbruket kan — därest restitutionsrätten bibehålles i nämnda utformning — fråga uppkomma om ytterligare reducering av restitutionsbeloppet med hänsyn till traktorkörningarna på väg.

Därest den av utredningen förordade höjningen av bensinskatten genomföres,¹ torde det schablonmässigt fixerade restitutionsbeloppet — vilket för år 1954 fastställdes till 300 kronor — böra höjas något. Vid avvägningen av det belopp som bör utgå i restitution för tiden därefter bör emellertid beaktas i vad mån den alljämt fortgående ökade användningen av traktor för körning på väg bör föranleda en jämkning nedåt av restitutionsbeloppet. Härvid bör å andra sidan ej heller bortses ifrån att även brännolja drivna traktorer utnyttjas för dylika körningar och att för dessa traktorer icke erlägges någon drivmedelsskatt. Enligt utredningen synes med beaktande av det nu anförda en höjning av schablonbeloppet till 325 kronor vara lämplig.

¹ Utredningsmannen föreslog en höjning av skatten å bensin från 28 öre till 32 öre för liter, vilket förslag sedermera genomfördes vid 1954 års riksdag.

Förutom den sålunda föreslagna anordningen ansåg sig utredningen icke kunna förorda någon restitutionsrätt för skatten å bensin, som använts vid jordbrukets drift. Härom anförde utredningen följande.

Beträffande övriga vid jordbruket förekommande maskiner, för vilkas utnyttjande användes bensin såsom drivmedel, möta uppenbarligen stora svårigheter att härutinnan utforma ett restitutionsförfarande, som är både rättvisande och enkelt att tillämpa. I dessa fall rör det sig också om förhållandevis små kvantiteter bensin som för år räknat förbrukas vid varje särskilt jordbruk. I den mån vid samma jordbruk förekommer dels en brännoljedriven traktor och dels stationära, med bensin drivna maskiner (för mjölkning, förmalning, vedsågning etc.) — vilken maskinutrustning torde vara mycket vanlig — kan det anses, att skatten för bensinen som förbrukas till de stationära maskinerna motsvarar den kostnad för vägväsendet som traktorn rätteligen borde betala men är fri från att erlagga för körningar på väg.

Vad utredningen föreslagit rörande den schablonmässiga restitutionen av skatten för bensin, som användes inom jordbruket, upptogs i proposition nr 112 till 1954 års riksdag, som på hemställan av bevillningsutskottet i betänkande nr 45 biföll propositionen i denna del. Beträffande övriga av utredningen berörda restitutionsspörsmål uttalade departementschefen i nämnda proposition, att han icke vore beredd att taga ställning i dessa frågor, utan finge desamma ytterligare övervägas.

Anledningen till införandet av en individuell återbäring av bensinskatt var, att man därigenom ville motverka en i och för sig icke önskvärd utveckling av traktoranskaffningen inom jordbruket i riktning mot minskat intresse för de bensindrivna — och effektivare — traktorerna.

Ytterligare må nämnas, att 1951 års utredning rörande beskattning av motorfordonstrafiken med skrivelse den 30 december 1953 till chefen för finansdepartementet överlämnat en promemoria med förslag till förordning om traktorskatt. I promemorian förordades införandet av en enhetlig fordonsskatt, inkluderande brännoljeskatt, (traktorskatt) av 72 kronor per år för brännolje- och fotogendrivna jordbrukstraktorer. Fordonsbeskattning av jordbrukets bensindrivna traktorer kunde däremot icke förordas med hänsyn till storleken av den skatt som genomsnittligt åvilade dessa fordon för förbrukningen av bensin utöver den kvantitet som ej omfattades av utgående bensinskatte-restitution. Under remissbehandlingen av förslaget riktades, såvitt nu är i fråga, från vissa håll kritik mot den föreslagna beskattningen av jordbrukstraktorerna, varvid bl. a. hänvisades till att jordbrukarna erlade en avsevärd skatt till vägändamål via den bensin, som användes för drift av dragbilar, jeepar, skördetröskor m. m. samt för start av fotogendrivna och brännoljedrivna traktorer och dragbilar. Utredningens förslag, som redovisats i ovannämnda proposition nr 112 till 1954 års riksdag, ansåg sig departementschefen icke kunna förorda med hänsyn till de osäkra och delvis outredda förhållandena på detta område. Han framhöll tillika att frågan torde få ytterligare undersökas vid det fortsatta utredningsarbetet angående beskattningen av motorfordonstrafiken. Denna ständ-

punkt delades av 1954 års bevillningsutskott, som hade att pröva ett i anledning av proposition nr 112 motionsvis framställt yrkande om införandet av en traktorskatt. På utskottets hemställan i betänkande nr 45 lämnades motionsyrkandet av riksdagen utan åtgärd.

Av innehållet i de i nu förevarande fråga väckta *motionerna* må här återgivas följande.

I de likalydande *motionerna* I:7 och II:13 har bl. a. anförts, att under ett vart av åren 1951 och 1952 anskaffades cirka 100 självgående skördetröskor med bensindrift. Under de tre senaste åren hade anskaffnings-siffran varit cirka 200 per år. För närvarande torde 900 à 1 000 sådana skördetröskor användas inom jordbruket. Därtill komme cirka 350 skördetröskor, som vore utrustade med hjälpmotor för bensindrift. Förbrukningen av bensin för drift av självgående skördetröskor och av hjälpmotorer för skördetröskor hade under senare år kraftigt ökats, vilket framginge av följande sammanställning:

Produktionsår	Bensinförbrukning milj. liter
1950/51	0,5
1951/52	0,7
1952/53	1,1
1953/54	1,4
1954/55	1,8
1955/56 (prognos)	2,2

För en självgående skördetröska finge man i genomsnitt räkna med en bensinförbrukning av 1 800 liter per år. Med nuvarande skattesats av 32 öre per liter bensin bleve skatten per skördetröska i genomsnitt 576 kronor per år. Den genomsnittliga bensinförbrukningen för en hjälpmotor till skördetröska kunde anges till 600 liter per år, vilket medförde en skatt av 192 kronor. Självgående skördetröskor med bensindrift och hjälpmotorer till skördetröskor borde i fråga om bensinskattens restituering hänföras till samma grupp som jordbrukets traktorer, och skatten för den bensin som användes till sådan drift borde restitueras enligt samma principer som gällde i fråga om traktorerna. De beslut, som riksdagen tidigare fattat om skatte-restitution beträffande jordbrukets traktorer, innebure i princip att skatten på bensin, som förbrukades i ren jordbruksdrift, borde restitueras. En sådan återbäring vore även önskvärd ur den synpunkten, att jordbruksdriftens rationalisering därigenom främjades.

Till stöd för yrkandet i de likalydande *motionerna* I:317 och II:236 har motionärerna bl. a. framhållit, att i och med att restitution erhöles för inom jordbruket använda traktorer borde konsekvensen härav bli, att restitution även borde erhållas för bensindrivna skördetröskor. Ur principiell synpunkt kunde den nuvarande skillnaden i beskattningshänse-

ende inte motiveras. När en skördetröska droges av en bensindriven traktor, medgäves restitution av bensinskatten. Om skördetröskan vore en s. k. självgående bensindriven tröska, medgäves däremot inte någon sådan restitution.

Utskottet har under hand inhämtat yttranden över motionerna från *statens jordbruksnämnd* och *Jordbrukets utredningsinstitut*. Yttranden har såsom bilagor — bilaga A resp. bilaga B — fogats vid detta betänkande.

I en särskild skrift, som inkommit till bevillningsutskottet, har *Riksförbundet Landsbygdens folk* under åberopande av yttrandet från *Jordbrukets utredningsinstitut* hemställt, att innehavare av ifrågakvarande skördetröskor måtte medgivas individuell restitution av bensinskatt.

Frågan om restitution av skatt för bensin, som användes inom industrin

I anledning av inom riksdagen väckta motioner hade åt 1948 års restitutionssakkunniga uppdragits att utreda frågan om restitution av skatt för bensin, som användes för utförande av växlingsarbeten med traktor eller truck. I avgivet betänkande anförde de sakkunniga att i och för sig intet vore att erinra mot en utsträckning av restitutionsrätten till ifrågakvarande fordon. Det torde emellertid, framhöll de sakkunniga, i stor utsträckning förekomma att inom industrin bensindrivna traktorer eller truckar användes inom fabriksområden eller vid transporter som ej ginge över allmänna vägar. Något skäl varför sådana traktorer och truckar skulle ur skattesynpunkt behandlas annorlunda än traktorer, använda vid växlingsarbeten, kunde de sakkunniga icke finna. Bland annat föreläge samma svårigheter att kontrollera att traktorerna och truckarna icke användes på allmänna vägar och gator. På grund härav borde frågan om restitution av bensinskatt för nu ifrågakvarande verksamhet ej lösas för sig utan endast i samband med en allmän översyn av restitutionsrättens omfattning.

I motioner till 1950 års riksdag hemställdes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsamt utredning angående utvidgning av rätten till restitution av skatt å bensin och motorbrännolja, som förbrukades av industriföretag annorledes än såsom drivmedel för fordon, som trafikerade allmänna vägar. I sitt betänkande nr 66 förordade bevillningsutskottet en allmän översyn av bestämmelserna om rätt till restitution av bensinskatt. I skrivelse den 9 december 1950 anhöll riksdagen bl. a. att Kungl. Maj:t skyndsamt måtte föranställa om en allmän översyn av bestämmelserna om rätt till restitution av skatt å bensin som förbrukades för andra ändamål än för trafik på allmän väg samt för riksdagen framlägga de förslag vartill denna översyn kunde föranleda.

I propositionen nr 20 till 1953 års riksdag uttalade departementschefen, att han icke vore beredd att taga ställning till spörsmålet om restitution av bensinskatt för industrins del, förrän frågan blivit närmare utredd.

Frågan upptogs samma år till övervägande av 1951 års utredning rörande beskattningen av motorfordonstrafiken, som i skrivelse till Sveriges

industriförbund begärde närmare uppgifter angående bensindrivna traktorer, motorredskap och icke registreringspliktiga motorfordon, som användes inom industrin. I sin svarsskrivelse anförde Industriförbundet, som vänt sig till olika institutioner och företag för erhållande av de begärda uppgifterna, att det visat sig omöjligt att få de framställda frågorna besvarade.

I sitt betänkande (SOU 1953: 34) framlade utredningen inget förslag till frågans lösning utan gjorde endast följande uttalande.

Såsom av det anförda framgår har något statistiskt material för bedömande av förevarande restitutionsfråga icke kunnat erhållas genom Industriförbundet. Med hänsyn härtill har utredningen bedömt möjligheterna att erhålla ett allsidigt och representativt statistiskt material direkt från de — för utredningen icke kända — industriföretag, vilka kunna beröras av en eventuell restitutionsrätt, såsom tämligen ringa.

I följd härav har utredningen — som räknar med att respektive industriföretag har helt andra möjligheter än exempelvis en jordbrukare, som använder en bensindriven traktor i sitt jordbruk, att direkt övervältra kostnaderna för bensinskatten på sina saluförda produkter — ansett sig icke böra närmare än som här redovisats gå in på frågan om restitution av skatt för bensin, som användes för interna transporter inom industrin.

I de likalydande motionerna I: 439 och II: 249 anför motionärerna bl. a., att användningen inom industrin av truckar och andra bensindrivna fordon för interna transporter ökat allt mer. Restitutionsbestämmelserna hade emellertid icke kompletterats i en mot utvecklingen svarande omfattning. Redan av denna anledning borde en allmän översyn av nämnda bestämmelser snarast vidtagas. Ett viktigt skäl för vidtagande av en dylik översyn vore emellertid också angelägenheten av att särskilt i nuvarande ekonomiska läge hålla produktionskostnaderna i möjligaste mån nere.

Utskottet. I de föreliggande motionerna har upptagits frågor om restitution av skatt å bensin, som användes för vissa motordrivna fordon och redskap inom jordbruket och industrin. Sålunda yrkas i de likalydande motionerna I: 7 och II: 13 restitution med lämpligt belopp av skatt å bensin, som nyttjas för drift av självgående skördetröskor och hjälpmotorer till skördetröskor. Därjämte föreslås, att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att förordna om restitutionen. I de likalydande motionerna I: 317 och II: 236 hemställs om restitution av skatt å sådan bensin, som förbrukas av självgående skördetröskor, i enlighet med vad som gäller för bensindrivna traktorer inom jordbruket. Slutligen yrkas i de likalydande motionerna I: 439 och II: 249, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning angående utvidgning av rätten till restitution av skatt å bensin, som förbrukas av industriföretag annorledes än såsom drivmedel för fordon, som trafikerar allmänna vägar.

Vad först angår de i de likalydande motionerna I: 7 och II: 13 samt I: 317 och II: 236 framställda yrkandena om restitution av skatt å bensin, som användes vid drift av skördetröskor, framgår av den ovan lämnade redo-

görelsen, att dessa jordbruksredskap icke omfattas av den senast vid 1954 års riksdag beslutade bensinskatte- och restitutionsordningen för jordbrukstraktorerna.

Det huvudsakliga skälet till införandet av en individuell återbäring av skatten å traktorbensin i stället för den tidigare tillämpade generella kompensationen över jordbrukskalkylen var, att en sådan anordning ansågs önskvärd för att motverka en övergång från bensin- till fotogentraktorer inom jordbruket och medverka till att nyanskaffningen inriktades på de mer effektiva bensindrivna traktorerna. Restitutionen av skatten å traktorbensin är utformad på så sätt, att ägare av bensindriven gummihjulstraktor, som till väsentlig del användes i jordbruksdrift, efter ansökan erhåller restitution av bensinskatten med ett belopp av 325 kronor per kalenderår oavsett storleken av jordbruket och bensinförbrukningen i det enskilda fallet. Restitutionsbeloppet har avvägs med utgångspunkt från en genomsnittlig förbrukning av 1 200 liter bensin för år på en brukningsdel av 10—20 ha. Den bensin, som användes vid körning med traktor på väg, har emellertid ansetts böra beskattas, varför restitutionsbeloppet begränsats till fem sjättedelar av skattebeloppet. Kontrollen och handläggningen av restitutionsärendena har inte medfört några större administrativa svårigheter med hänsyn till att traktorerna är underkastade registreringsplikt. Med ledning av uppgifterna i bilregistret utsändes ansökningsblanketter till de personer, som kan antagas vara berättigade till restitution. Sedan ansökningarna kontrollerats av länsstyrelserna, beslutas och utanordnas restitutionsbeloppen av jordbruksnämnden.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att vårriksdagen på hemställan av sammansatt bevillnings- och jordbruksutskott i dess utlåtande nr 1 beslutat medgiva trädgårdsnäringen kollektiv gottgörelse för av dess yrkesutövare erlagd bensinskatt från och med den 1 juli 1955.

I det av utskottet inhämtade yttrandet från jordbruksnämnden framhålls, att nyanskaffningarna av skördetröskor på senare år förskjutits från bogserade till självgående tröskor samt att köpen av diesel- och fotogendriva tröskor märkbart ökat, medan nyanskaffningen av bensindrivna tröskor minskat. Som förklaring till denna ur såväl tekniska som ekonomiska synpunkter mindre tillfredsställande utveckling anges, att drivmedelskostnaderna för närvarande ställer sig högre för bensindrivna skördetröskor än för tröskor med fotogen- eller dieselmotor.

Eftersom de genom bensinbeskattningen inflytande skattemedlen i princip är avsedda att bidra till kostnaderna för vägväsendet, och skördetröskorna i endast obetydlig omfattning framföres på väg, anser utskottet det befogat att innehavare av bensindriven skördetröska medges gottgörelse för de särskilda kostnader, vilka uppkommer till följd av beskattningen av bensin till dessa redskap. Utskottet delar därför helt motionärernas mening att den nuvarande skillnaden i beskattningshänseende mellan bensindrivna jordbrukstraktorer och skördetröskor inte är sakligt motiverad. Med hänsyn till att registreringsplikt inte föreligger för skördetröskor, kan emellertid det tekniska förfarandet vid handläggningen av restitutionsärendena inte

utformas på samma enkla sätt som beträffande restitutionen av skatten å traktorbensinen. Hur ett enkelt handläggningsförfarande beträffande skördetröskorna skall utformas bör bli föremål för ytterligare överväganden. Därvid bör även bensinförbrukningen och antalet driftstimmar per tröska och år närmare utredas. Några aktuella uppgifter i berörda hänseenden avseende hela riket torde för närvarande inte kunna erhållas. Utskottet har därför inte haft tillräckligt material till förfogande för att kunna göra en avvägning av restitutionsbeloppets storlek.

Av det anförda framgår, att utskottet för närvarande inte är berett att taga ställning till frågan om utformningen av en i och för sig motiverad restitution av skatt å sådan bensin, som användes vid drift av skördetröskor. Utskottet vill emellertid understryka vikten av att sedan utredning skett bl. a. i nyss berörda hänseenden en lösning av frågan kommer till stånd snarast möjligt. Med anledning därav har utskottet ansett sig böra föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att förslag om restitution av skatten å bensin, som användes vid drift av självgående skördetröskor och hjälpmotorer till skördetröskor, framlägges vid 1957 års riksdag.

Genom vad ovan anförts anser sig utskottet ha besvarat de likalydande motionerna I: 7 och II: 13 samt de likalydande motionerna I: 317 och II: 236.

Vad härefter angår det i de likalydande motionerna I: 439 och II: 249 framförda yrkandet om utredning i syfte att utvidga den för industrin gällande rätten till restitution av bensinskatt, vill utskottet till en början erinra om att vid tidigare tillfällen, då jordbrukets restitutionsfrågor diskuterats, även berörts vissa restitutionsspörsmål rörande industrins bensindrivna fordon för interna transporter. Sålunda uppdrogs å 1948 års restitutionssakkunniga att i anledning av inom riksdagen väckta motioner närmare utreda frågan om restitution av skatt å bensin, som användes för utförande av växlingsarbeten med traktorer och truckar. I sitt betänkande framhöll de sakkunniga, att det i och för sig inte vore något att erinra mot en dylik utvidgning av restitutionsrätten, men att frågan inte kunde lösas annat än i samband med en allmän översyn av restitutionsrättens omfattning.

I anledning av vid 1950 års riksdag väckta motioner av enahanda innebörd som de nu förevarande motionerna anhöll riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t om en skyndsam allmän översyn och förslag till riksdagen angående rätt till restitution av skatt å bensin som förbrukas för andra ändamål än för trafik på allmän väg.

I proposition nr 20 till 1953 års riksdag med förslag om restitution i vissa fall av skatt å bensin, som användes vid jordbrukets drift, förutsatte departementschefen, att 1951 års utredning rörande beskattningen av motorfordonstrafiken skulle taga nu förevarande spörsmål under övervägande. Utredningen, som emellertid inte kunde erhålla för frågans bedömning erforderligt statistiskt material, ansåg sig med anledning därav inte närmare kunna gå in på frågan.

Av det anförda framgår, att riksdagen tidigare hos Kungl. Maj:t begärt utredning och förslag om rätt till restitution av skatt å bensin som användes inom bl. a. industrin. Frågan kan dock inte anses utredd genom vad hittills förevarit. Med hänsyn till att frågan bragts under Kungl. Maj:ts prövning genom 1950 års riksdagsskrivelse och då utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t kommer att i lämpligt sammanhang verkställa den begärda översynen, finner utskottet inte anledning föreligga att förorda förnyad skrivelse i ämnet. Utskottet anser sig därför inte böra tillstyrka de likalydande motionerna I: 439 och II: 249.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att riksdagen måtte i anledning av de likalydande motionerna I: 7 av fru Nilsson samt II: 13 av herrar Ericsson i Näs och Andersson i Björkäng ävensom de likalydande motionerna I: 317 av herr Magnusson samt II: 236 av herrar Cassel och Svensson i Krokstorp i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utreda och till 1957 års riksdag framlägga förslag om restitution av skatt å bensin, som användes vid drift av självgående skördetröskor och hjälpmotorer till skördetröskor;

2) att de likalydande motionerna I: 7 av fru Nilsson samt II: 13 av herrar Ericsson i Näs och Andersson i Björkäng ävensom de likalydande motionerna I: 317 av herr Magnusson samt II: 236 av herrar Cassel och Svensson i Krokstorp måtte, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anført och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd; ävensom

3) att de likalydande motionerna I: 439 av herr Hagberg m. fl. och II: 249 av herr Edström måtte, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anført, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 13 november 1956

På bevillningsutskottets vägnar:

FILIP KRISTENSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sjödahl, Heüman, Gustaf Elofsson, Eriksson, Söderquist, Velander, Niklasson, Anders Johansson, Erik Jansson och Falk; samt

från andra kammaren: herrar Kristensson i Osby, Nilsson i Svalöv*, Sjölin, Vigelsbo*, Allard, Kärrlander, Wiklund, Henriksson, fru Holmqvist och herr Stenberg*.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Statens jordbruksnämnds yttrande i anledning av de inbördes likalydande motionerna I: 7 och II: 13 samt I: 317 och II: 236

Till besvarande av underhandsremiss i anledning av vissa vid årets riksdag väckta motioner om restitution av skatt för bensin, som används till drift av skördetröskor (I: 7 och II: 13 samt I: 317 och II: 236), får statens jordbruksnämnd anföra följande.

Bensinskatten upptages i princip för att täcka kostnader för vägväsendet, men drabbar i vissa fall även bensin till motorer, som inte alls eller endast till en del belastar vägarna. Utom i vissa strängt avgränsade restitutionsfall, som anges i 5 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit, åtnjuts skattelättnad endast för drivbensin till jordbrukstraktorer på grund av speciella, av statsmakterna beslutade restitutionsregler (prop. 1952: 20 och 1954: 112). Därvid bortses från den generella kompensation, som hittills har lämnats jordbruket för skatten på annan bensin än traktorbensin genom att skattekostnaden via jordbrukskalkylen beaktats vid prissättningen på jordbrukets produkter, en kompensation, som vid omläggningen i höst av det nuvarande prissättningssystemet kommer att falla bort.

Skatterestitutionen för traktorbensin innebär, att ett schablonmässigt fixerat restitutionsbelopp — för närvarande 325 kronor per traktor och kalenderår — utbetalas i efterhand efter individuell ansökan, oavsett storleken av traktorinnehavarens jordbruk eller bensinförbrukningen i det enskilda fallet. Som utgångspunkt för bestämmandet av beloppets storlek har tagits bensinförbrukningen för en traktorägare med en brukningsdel av 10—20 hektar. Denna förbrukning har beräknats till i genomsnitt 1 200 liter per år och traktor, för vilken kvantitet numera betalas skatt med 384 kronor. Med hänsyn till att den bensin, som används vid körning med traktor på väg ansetts böra beskattas, har restitutionsbeloppet begränsats till fem sjättedelar av skatten.

Gällande regler rörande skatterestitution för traktorbensin finns sammanfattade i jordbruksnämndens cirkulär nr 80 för 1955 och i vissa av nämnden utfärdade anvisningar till de restitutionssökande. Cirkuläret, anvisningarna och den blankett, som skall användas vid ansökan om restitution, bifogas.¹

Anledningen till att man anknöt restitutionen för traktorbensin till innehavet av traktor och icke nöjde sig med en generell kompensation till jordbruket över jordbrukskalkylen var att man ville motverka en konstaterad övergång från bensin- till fotogentraktorer vid jordbruket och medverka till att nyanskaffningar av jordbrukstraktorer inriktades på de bensindrivna — effektivare — traktorerna. Genomförandet av det nuvarande systemet underlättades vidare av att traktorer var underkastade registreringsplikt, varigenom kretsen av restitutionsberättigade traktorägare på ett ganska enkelt sätt kunde fixeras. Genom schablonutbetalningen och anknytningen till traktorregistret kunde man dessutom undvika en betungande administrativ apparat för handläggning av restitutionsärenden.

¹ Här uteslutna.

Tid efter annan har rests krav på restitution av skatt för bensin som används för andra motorredskap än traktorer inle bara inom jordbruket utan även inom trädgårdsnäringen och industrien. Vid 1955 års riksdag väcktes sålunda motioner om skatterestitution för bensin till jordbrukets jeepar och dragbilar (epatraktorer) och inom trädgårdsodlingen använda jordfräsar. Motionerna avvisades av riksdagen med följande motiveringar (bevillningsutskottets betänkande nr 23). När det gällde jordbrukets jeepar och epatraktorer ansågs, att det belopp, som fordonsägaren nödgades betala i skatt för bensin som åtgick vid körning på åker, var alltför obetydligt ur den enskilde jordbrukarens synpunkt för att motivera restitution. Beskattningen av bensinen till dessa fordon framstod vidare som motiverad med hänsyn till att de i större utsträckning än traktorerna i egentlig mening torde användas för körning på väg. Dessutom saknades när det gällde bensinen till dessa fordon det huvudsakliga motivet till att man övergått till ett individuellt restitutionsförfarande beträffande traktorbensinen, nämligen önskvärdheten att undvika en snedvridding av jordbrukets traktoranskaffning. Beträffande jordfräsarna inom trädgårdsodlingen ansågs, att en individuell restitutionsrätt som fyllde rimliga krav på rättvisa och anpassning till administrativ lätthanterlighet svårligen kunde införas på detta område. Därvid påtalades de svårigheter, som ur kontrollsynpunkt skulle uppkomma vid en avgränsning av restitutionen på den grund att jordfräsarna icke var underkastade registreringsplikt.

Beträffande de vid årets riksdag väckta motionerna om restitution av skatt för bensin till skördetröskor kan anföras följande. På grundval av uppgifter från importörer och inhemska tillverkare, sammanställda inom jordbrukets utredningsinstitut, beräknas, att för närvarande finns över 18 000 skördetröskor i landet, därav för bensindriftnära 900 självdrivande och 350 bogserade med hjälpmotor. Anskaffningen av skördetröskor av olika slag belyses utvecklingsmässigt i bifogade, inom utredningsinstitutet uppgjorda tablå, där emellertid siffrorna för 1955 alltfjämt måste betraktas som preliminära. Av tablån framgår, att nyanskaffningarna på området på senare ar förskjutits från bogserade till självdrivande tröskor och att inom gruppen självdrivande köpen av diesel- och fotogendrivna tröskor märkbart ökat medan köpen av bensindrivna tröskor avtagit. Utvecklingen bekräftas från statens maskinprovningar i Ultuna och förklaras från det hållet utslutande med att drivmedelskostnaden ställer sig högre för tröskor med bensinmotor än för tröskor med fotogen- eller dieselmotor. Utvecklingen betraktas av maskinprovningarna som olycklig. Fotogenmotorerna är i effektivitet bensinmotorerna avgjort underlägsna. Tröskorna med dieselmotor är visserligen billigare i drift än de bensindrivna tröskorna men de är dyrare i inköp och som regel kan vid dieseldrift för här ifrågavarande ändamål icke uppnås så lång årlig användningstid, att driften blir lönande. Från maskinprovningarna understryks önskvärdheten av att den pågående utvecklingen — åtminstone såvitt avser tröskor med fotogenmotor — hejdas och nyanskaffningar på området inriktas på de bensindrivna typerna. Som medel härför förordar maskinprovningarna en skattelättnad för tröskbensin enligt ett restitutionsförfarande, upplagt efter samma grunder som schablonrestitutionen för jordbrukets traktorbensin. Någon registreringsplikt föreligger visserligen icke för skördetröskor men antalet självdrivande tröskor och sådana bogserade med hjälpmotor är inte större och varje tröska inte svårare att lokalisera än att ett ur kontrollsynpunkt godtagbart register över tröskbeståndet skulle kunna läggas upp och följas av restitutionsmyndigheten med bistånd exempelvis av hushållningssällskapens jordbrukskonsulenter eller lokala ortsombud. Någon anledning att från restitutionen un-

dantaga den bensin som förbrukas till bogserade tröskor med hjälpmotor finns enligt maskinprovningarna inte.

Enligt den undersökning angående traktordriften m. m., som gjordes i samband med arealinventeringen i oktober 1954, uppgick årsförbrukningen av drivbensin till skördetröskor till 1,8 milj. liter. Utredningsinstitutet har uppskattat drivmedelsförbrukningen till 11 liter per timme för självdrivande skördetröska (motor med omkring 55 hkr) och till 6 liter för hjälpmotor på bogserad tröska (med omkring 25 hkr), en uppskattning som maskinprovningarna anser i stort sett riktig. Antalet drifttimmar för en bensindriven skördetröska (sjelvdrivande eller bogserad) har utredningsinstitutet beräknat till 187 timmar om året (23 dagar med 8 timmars drifttid per dag). Maskinprovningarna vill för sin del uppskatta den årliga drifttiden för en sådan tröska till i genomsnitt 150 timmar.

Jordbruksnämnden finner mot bakgrunden framför allt av de uttalanden som gjorts från statens maskinprovningar, att skäl i och för sig föreligger för att jordbruket lämnas restitution för skatten på drivbensin för skördetröskor (sjelvdrivande och bogserade med hjälpmotor) efter i huvudsak samma grunder som gäller restitution av skatten för jordbrukstraktorer. Som skäligt restitutionsbelopp per tröska och år kan enligt nämndens mening anses 450 kronor för självdrivande tröska och 225 kronor för bogserad tröska med hjälpmotor, vilka belopp med nuvarande skattesats — 32 öre per liter — skulle motsvara skatten vid en bensinförbrukning av 11 resp. 6 liter i timmen under en årlig drifttid något understigande den av maskinprovningarna som medeltal angivna — 150 timmar. Med tanke på att restitutionsproblem av liknande slag torde föreligga även inom industrien vill emellertid nämnden ifrågasätta, om icke restitutionsfrågan bör upptagas till övervägande i ett större sammanhang.

Antal skördetröskor levererade 1938—1955

År	Sjelvdrivande				Bogserade			
	Bensin	Diesel	Annat	Summa	Med hjälpmotor		Utan hjälpmotor	Summa
					Bensin	Annat		
1938.....	—	—	—	—	—	20	2	22
1939.....	—	—	—	—	1	36	7	44
1940.....	—	—	—	—	1	35	20	56
1941.....	—	—	—	—	—	—	56	56
1942.....	—	—	—	—	—	—	63	63
1943.....	—	—	—	—	—	—	53	53
1944.....	—	—	—	—	—	—	101	101
1945.....	—	—	—	—	8	—	57	65
1946.....	—	—	—	—	46	34	288	368
1947.....	16	—	—	16	106	50	856	1 012
1948.....	10	—	—	10	65	35	1 431	1 531
1949.....	23	—	—	23	25	25	1 124	1 174
1950.....	38	—	1	39	25	40	1 504	1 569
1951.....	112	—	—	112	9	179	1 751	1 939
1952.....	120	—	31	151	20	123	1 982	2 125
1953.....	214	—	72	286	9	256	2 187	2 449
1954.....	179	24	145	348	17	13	2 274	2 304
1955.....	165	47	193	405	9	35	2 019	2 063
1938—1955....	877	71	442	1 390	341	881	15 775	16 997
1946—1955....	877	71	442	1 390	331	790	15 416	16 534

Bilaga B

**Jordbrukets utredningsinstitutets yttrande i anledning av de inbördes lika-
lydande motionerna I: 7 och II: 13 samt I: 317 och II: 236**

I skrivelse den 14 februari 1956 har bevillningsutskottets första avdelning begärt yttrande från Jordbrukets utredningsinstitut beträffande riksdagsmotioner om restitution av skatt för bensin, som användes till drivandet av självgående skördetröskor samt skördetröskor med hjälpmotor. Med anledning härav får institutet framföra följande synpunkter.

Ur principiell synpunkt förefaller det vara uppenbart, att skördetröskorna bör jämföras med traktorerna. Skördetröskor köres endast ytterst korta sträckor på vägar vid transporter till och från fälten. De självgående tröskorna ersätter traktorerna och fyller vid användningen exakt samma uppgift som traktor + bogserad tröska. På grund av att skördetröskorna användes under en period med mycket stor arbetsanhopning i jordbruket (skörd av spannmåls- och oljevaxter samtidigt med förberedelser för höstsådden) är det i praktiken ibland så, att den självgående skördetröskan väljes för att undgå utökning av traktorbeståndet. Den självgående tröskan friställer traktorerna för de andra brådskande arbetsuppgifterna. Detta gör, att den självgående skördetröskan i många fall inte enbart under användningen utan även vid anskaffningen är ett direkt alternativ till traktorn. Det synes odiskutabelt, att skördetröskorna borde jämföras med traktorerna i restitutionshänseende. Så länge detta ej är fallet uppstår givetvis olika villkor, i det att den som använder tröska med bensinmotor pålägges en skatt, som — visserligen schablonmässigt — borttages för den, som i stället kör en bogserad tröska med bensindriven traktor.

Det är också uppenbart, att olikheten i beskattning verkar störande på anpassningen till det ur andra såväl tekniska som ekonomiska synpunkter lämpligaste: å ena sidan valet mellan självgående tröskor och utökning av traktorbeståndet samt å andra sidan valet mellan olika slags motorer i de självgående tröskorna resp. i bogserade tröskor med hjälpmotor. Under senare tid har självgående skördetröskor med dieselmotor kommit i marknaden. En jordbrukare kan självfallet undgå bensinskatten genom att välja en dylik tröska, men dieselmotorn kostar 2 000—3 000 kr. mera än förgasarmotorn. Vill man undgå bensinskatten genom att köpa tröska med förgasarmotor för fotogen får som bekant väljas en avsevärt större motor för att ernå samma effekt som med en bensinmotor av viss storlek. Utan att här gå närmare in på de tekniska frågorna, vilket ej är utredningsinstitutets uppgift, må erinras om bensinmotorernas företräde genom snabba och lätta starter samt allmänna lätthanterlighet och höga effekt. Att landets jordbrukare visat ett betydande intresse för bensindrivna traktorer framgår av deras andel i antalet försålda jordbrukstraktorer under senare år — sedan restitution av bensinskatten genomfördes. Det finns all anledning förmoda, att de skäl, som orsakar intresset för bensindrivna traktorer, i huvudsak gäller även i fråga om skördetröskor.

Antal jordbrukstraktorer sålda i Sverige under senare år fördelade med hänsyn till motortyp

	Förgasarmotorer för		Tändkule- och diesel- motorer	Summa
	bensin	foto-gen		
1945.....	—	210	228	438
1946.....	350	3 213	328	3 891
1947.....	704	5 752	876	7 332
1948.....	2 155	7 871	1 283	11 309
1949.....	2 035	7 047	2 091	11 173
1950.....	934	9 213	2 343	12 490
1951.....	580	10 913	2 365	13 858
1952.....	754	10 710	3 324	14 788
1953.....	1 825	7 665	4 911	14 401
1954.....	3 692	5 316	6 066	15 074

Beträffande det nuvarande antalet skördetröskor (självgående och bogserade) försedda med motorer av olika slag hänvisas till bifogade tabell 1¹, sammanställd enligt undersökningar inom utredningsinstitutet. Siffrorna överensstämmer väl med dem, som anförts i motion nr 13 år 1956.

Bensinförbrukningen per driftstimme kan uppskattas till 10—11 liter för självgående tröska (motorer med omkring 55 hkr) samt ca 6 liter för hjälpmotor på bogserad tröska (motorer med omkring 25 hkr). De driftstider samt den totala bensinförbrukningen per maskin och år, som angivits i den nämnda motionen, synes överensstämma med de bedömningar, som tidigare gjorts av Holmström med utgång från statistiska centralbyråns undersökning angående traktordriften m. m. i samband med arealinventeringen i oktober 1954. Några senare uppgifter avseende hela riket torde ej föreligga. Följaktligen torde även motionärernas uppskattning i fråga om skattebelastningen per skördetröska motsvara den bedömning, som på grundval av föreliggande material kan göras.

Utredningsinstitutet vill med hänsyn till vad som i det föregående anförts biträda de synpunkter motionärerna anført. Institutet vill särskilt understryka, att frågan i de aktuella fallen är av sådan ekonomisk storleksordning, att de tekniska och administrativa svårigheter, som ett restitutionsförfarande kan komma att medföra, ej bör få hindra dess genomförande. På grund av det i jämförelse med traktorerna låga antalet skördetröskor försedda med bensinmotorer torde individuell prövning lättare kunna genomföras för skördetröskor än för traktorer.

¹ Tabellen har här uteslutits, enär uppgifterna överensstämmer med dem, som lämnats av jordbruksnämnden.